

Әбиемнең серле сандыгы

ТАТАР ХАЛКЫНЫҢ БИЗЭНУ ӘЙБЕРЛӘРЕ

Төзеде Назмиева Г.В

АЛКА - БАРЛЫК ТАТАР ХАТЫН - КЫЗЛАРЫ АРАСЫНДА ИҢ КИҢ ТАРАЛГАН БИЗӘНҮ ӘЙБЕРЕ.
АЛКАЛАРНЫҢ АЕРЫМ ТӨРЕ ӘЛЛӘ НИ ӘҖӘМИЯТЛЕ БУЛМАГАН. ҺӘРКЕМ ҮЗЕНӘ ОШАГАНЫН
САЙЛАП АЛГАН. ГОМУМӘН АЛГАНДА, ЧАГЫШТЫРМАЧА ЗУР БУЛМАГАН АЛКАЛАР ТАККАННАР

- **Чулпы** - төрле яшьтәге татар хатын-кызлары яратып куллана торган бизәнү әйбере. Аны яшүсмер чактан тага башлаганнар. Гади генә юл белән кара бауга бәйләнгән яки тоташтырып тегелгән бер-ике, кайчагында аннан да күбрәк эре көмеш акчалардан торган чулпыларны, билдән астарак төшөп торырлык итеп чәч толымнарына бәйли торган булганнар. Чәч тәңкәсе яисә тезмә - кызларның чәчләренә тага торган бизәнү әйбере. Ул 2-3 см киңлектә, 80 см озынлыкта тар гына ике киндер тукыма кисәгеннән, ефәк тасмадан яки укалы тасмадан тора.

**БЕЛЭЗЕК. БЕЛЭЗЕКЛЭР ТӨРЛЕ БУЛА: БЕРЕНЧЕСЕ ТОТАШ КИСЭКТЭН ЯСАЛГАН
ҺӘМ ЧЫЛБЫР РЭВЕШЕНДӘГЕ ИКЕ - ӨЧ ШАР ВАТЫГЫ КИСӘКЧЭЛӘРЕННЭН
ТОТАШТЫРЫП ЭШЛЭНГЭН БЕЛЭЗЕКЛЭР; ИКЕНЧЕСЕ - ТӨРЛЕ ЧЫЛБЫР
ФОРМАСЫНДАГЫ БИЗӘКЛЭРДЭН ЯСАЛГАН.**

□ Каптырма - казан татарларның төрле типтагы киң таралган бизәнү әйбере. Шулар арасынан игътибарга лаек булганын - ир - атларның күптөрле ташлардан үрөп яки чүкеп бизәлгән 5 - 7 см зурлыгындагы бил каешы каптырмасын күрсәтеп үтәргә мөмкин. Икенчесе - шулай ук киң таралган, хатын - кызларның зурлыклары белән аерылып торган камзул һәм беләзек каптырмалары.

"Во шибери" - Воротничок из золота
Серебряными камнями и жемчужинами
XIX в.

"Во шибери"
Золотые украшения с жемчужинами
XIX в.

"Во шибери" - серебро
XIX в.

Воротничок из золота с жемчужинами
XIX в.

Пара серебристых колец с жемчужинами
XIX в.

Серебряные серьги с жемчужинами
XIX в.

Из украшений женской одежды примечательны старинные шейные украшения - во шибери (парные застежки, подвески). Это парные застежки со сложными орнаментальными и фигурными вырезами и крупными подвесками. Застежки пришивались к поясу или к поясам юбок, нашивались на шее поверх или рубашки. Носились как отдельные украшения или вместе с кольцами и серьгами. Во шибери подразделяется на 1 тип застежки только из жемчужин и из жемчужин с драгоценными камнями. Подвески бывали с цепочкой из одной до трех - это длинные во шибери - и из пяти до десяти цепочек, которые носились жемчужинами. Наиболее распространены с жемчужинами.

Во шибери состоят из трех частей: застежки, пришивавшейся к юбке, цепочки, спускающейся до середины груди, и крупных подвесок бижутерии, украшающих цепочку. Застежки обычно состояли из двух створок с вырезом и петлей. Формы их - как стальные, так и стальные - довольно разнообразны. Это кольца, прямоугольные, овальные и др. Многие во шибери старинные носились с жемчужинами, серебряными, золотыми и др. Из застежек во шибери особенно художественно резаны в овал, угловатой формы со скругленными краями, круглые, квадратные или квадратной формы со скругленными углами, ромбовидные поперечные створки и т.д.

ЙӨЗЕК-ТАТАР КЫЗЛАРЫНЫН ЯРАТКАН БИЗӘНҮ
ӘЙБЕРЕ БУЛГАН. БАЙ ХАТЫН КЫЗЛАРЫ АНЫ
КӨНЛЕККӘ КИСӘ, АВЫР ХӘЛЛЕЛӘРӘ БӘЙРӘМДӘ
ГЕНӘ КИЯ АЛГАН.
АЛАР АЛТЫННАН, КӨМӨШТӘН ЭШЛӘНГӘН.
КЫЙММӘТЛЕ ТАШЛАРДАН КУЕЛГАН. КЫЗЫЛ,
ЗӘНГӘР ТАШЛЫЛЫЛАРЫ АЕРУЧА ЯРАТЫЛЫП
КИЕЛГӘН. ШУЛАЙ УК БИЗӘКЛЕ , ТӨРЛЕ ЯЗУЛЫ ДА

□ **Хәситә - татар хатын - кызларының киң таралган бизәнү әйбере булып санала. Аны сул жылкә аркылы уң кулга кигәннәр һәм ул, орден тасмасы кебек, күкрәкне әйләндереп алган. Гадәттә, хәситәне 5 - 10 см киңлектәге, 30 - 35 см озынлыктагы тар буын формасында, тотрыклы һәм каты булып торсын өчен аскы өлешенә катыргы куеп, төсле (еш кына сары төстәге) тукумадан теккәннәр. Аның култык астына туры килгән урынына дога язылган янчык (бөти) тегеп куя торган булганнар.**

МУЕСАЛАР-ШУЛАЙ УК ТӨРЛЕ БУЛГАН ҺӘМ БИЗӘНУ ӘЙБЕРЛӘРЕ АРАСЫНДА КИҢ
ТАРАЛГАН.АЛАР ТӨРЛЕ КЫЙММӘТЛЕ ТАШЛАРЛАДАН ЭШЛӘНГӘН.ТӨРЛЕ ФОРМАЛАРДА
БУЛГАН.АЛЛЫ-ГӨЛЛЕ МУЕСАЛАР ТАТАР КЫЗЛАРЫНА БИК КИЛЕШ

Брошки-иң кыйммәтле бизәнү әйберләренең берсе.бай хатын кызлары ғына үзләренә бу байлыктарны рөхсәт итә алганнар.алар шулай ук алтын көмөштән эшләнгән. төрлө матур бизәкләр төшерелгән.

МЕНЭ АЛАР НИЧЕК МАТУР КҮРЕНГЭННЭР

